

Bogdan Adamczyk

Szent Kázmér herceg

Kázmér herceg 1458. október 5-én Krakkóban született IV. Kázmér lengyel király és Habsburg Erzsébet, Albert magyar király lányának házasságából. A Gondviselés a lengyel ifjúság példaképévé, Lengyelország és Litvánia patronusává avatta. Életében és jellemében sok rokon vonást találunk Szent Imréével. Nevelését a kor híres lengyel történetírójára, Długosz János kanonokra bízta, majd pedig az ismert humanista, Callimachus Buonaccorsi lett a tanítója.

Kázmér herceg igen nagy volt az önmegtartóztatásban. Finom ruhája alatt testén sértő, durva darócot hordott, a földön aludt, szigorú böjtöt tartott. Amikor László testvérét cseh királlyá koronázták, ő lett a lengyel trón várományosa s egész Lengyelország reménysége.

Mértékletes életű, alázatos és egyszerű szívű, mindenkire közvetlen és jótékonykodni szerető lélek volt, kortársai a szegények atyjának nevezték. Számos lengyel templomot és kolostort támogatott anyagiakkal, s mikor a szent célhoz mérten nem állt kellő anyagi eszköz rendelkezésére, királyi atyját bírta rá a jótékonykodásra. A katolikus hit terjesztésén és egységén is lelkesen fáradozott.

Az udvar zajos multságait messze kerülte, ehelyett inkább szigorú szerzetesek, különösen a krakkói pálosok körében szeretett tartózkodni. Nevelőjét is ide fűzték a szent barátság szálai. A kolostor csöndje és a jámbor és tudós szerzetesek istenes élete igaz boldogsággal töltötte el őt. Lelke az élet szépségeinek szemléletében merült el, s gyakori virrasztással és böjttel készült az égi dicsőség koronájának elnyerésére. Gyakran hagyta el éjnek idején fényes királyi selymes lakosztályát, s a szomszédos Mária-templom oltárának feszülete elé sietett, hogy hosszasan imádkozhasson. Krisztus kínszenvedéséről elmélkedve gyakran elragadtatásba esett, de buzgó Mária-tisztelő is volt. A Szűzanya örömeiről és fájdalmairól gyakran elmélkedett. Ilyenkor a lelke felragyogott, az ő dicsőségét nem szűnt meg magasztalni s érzelmeit költeményekben kifejezésre juttatni.¹

Szülei anyai örökösödés jogán igényt tartottak a magyar koronára, ezért Kázmérnak kellett volna megszereznie a magyar koronát Hunyadi Mátyástól. Długosz János az *Annales Regni Poloniae* művében pontosan leírja a sikertelen magyarországi hadjáratot. Corvin Mátyás uralkodása idején – despotikus és szigorú kormányzása miatt – a magyar világi és egyházi mágánások között nőtt az elégedetlenség. Szemére vetették, hogy dinasztikus ambícióinak engedve a cseh koronáért versenyre kelt, közben török hadak az ország déli részeit büntetlenül támadják. Mátyás király elleni összeesküvésként a lengyel királyhoz magyar urak küldöttsége érkezett – Vitéz János, Janus Pannonius

¹ Egyik életrajzírója, Skarga Péter említi, hogy több, Máriát dicsőítő költeményt írt: «Rhythmos et carmina eius honori conscripsit, et sapientia illa et coelesti philosophia cor suum oblectabat» (Bollandus, pag. 343.)

és édesapja –, hogy kérjék Mátyás eltávolítását és a magyar trónra a fiatal Kázmér herceg helyezését. A küldöttek azt ígérték, hogy a hadjárat költségeit fedezik, és a Magyar Királyságban már támogató hadi csapatok várnak. A király elfogadta a felkérést, és 12 ezres lengyel sereget szervezett lovasságból és gyalogságból. A hadsereg élén Piotr Dunin sandomierzi kamarás és sok más kiváló lovag állt. Emellett a király parancsára Kázmér herceg csapataihoz csatlakoztak az Ulászló herceggel Csehországba küldött seregek, amelyek ott már teljesítették feladatukat.² Mátyás király, miután tudomást szerzett a fenyegető veszélyről, Morvából és Csehországból minden hadi erejét Budára csoportosította át. Megvesztegetések és ígéretek útján kezdte az eddig ellenséges magyar urakat a saját oldalára csalogatni, és ennek eredményeként sikerült megnyernie sok ellenfelét, mialatt a lengyel hadművelet késlekedett. 1471-ben a lengyel király elkísérte fiát Szandecba, ahová október 2-án érkeztek meg. Itt elbúcsúztak, és a lengyel hadsereg felvonult Magyarország területére. November 8-án a lengyelek Hatvan határán álltak. János érsek hívására Kázmér serege Nyitra felé indult, és a kastélyban meg a városban telepedett le. Mátyás király 16 000 emberrel vonult Kázmér ellen, ütközetre azonban nem került sor. Corvin nem keresett fegyveres összecsapást, hiszen az idő neki dolgozott. Az előzetes ígéretek ellenére, egyetlen magyar mágnás sem csatlakozott Kázmér herceghez, éppen ellenkezőleg, Mátyás király seregét szolgálták. A lengyelek vártak a végső ütközetre, ő azonban csak pusztította a területet, megbosszulva a herceg támogatóit, és akadályozta az élelemhez való hozzájutást. Majd feloszlatta a magyar hadsereget és Budát zsoldos katonákkal körülsáncolta.

Közben Rómából, az újonnan megválasztott IV. Szixtus pápától a lengyel királyhoz küldöttség érkezett Tylman Slecht apostoli nuncius személyében, aki IV. Kázmér lengyel királytól kérte, hogy hagyja abba a fegyveres beavatkozást. Javasolta, hogy békés eszközök segítségével rendezze az ügyet. Kázmér király elfogadta az ajánlatot, és elküldte a pápai legátust a fiához, Kázmér herceghez és a magyar urakhoz. Közben hangsúlyozta, hogy Lengyelország és Magyarország tanácsadói hajlandóak békeszerződést kötni az apostoli legátus jelenlétében, tisztességes feltételek mellett.

Ebben az időben a herceg nagy bajba került: hadserege, amelynek pénz hiányában nem fizették ki az őt megillető zsoldot, fellázadt, és elkezdett szétszéledni. Széles körben terjedt az engedetlenség és dezertálás, számos királyi udvaronc Lengyelországba visszatérve becsmérő híreket terjesztett. Ezek a körülmények megakadályozták Kázmér herceget, hogy döntő lépéseket tegyen. Amikor Mátyás új hadsereggel érkezett Nyitrára, hogy ostrom alá vegye, Kázmér királyfinak azt tanácsolták, hogy éjjel udvarával együtt hagyja el a tábort. Nyitra váránál érte őt a hír az összeesküvés leleplezéséről: Vitéz János börtönbe került, Janus Pannoniusnak menekülnie kellett az országból, Kázmér herceg pedig trónigényének kielégítése nélkül visszatért Lengyelországba. Nyitra védelmére hátrahagyta Jasiński Pált négyezer katonával. A herceg biztonságban érkezett Iglawába, a szövetségesei táborába, amely két nap járásnyira volt a

² Kazimierz Drzymała, *Święty Kazimierz*, Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, Kraków, 1984, s. 27.

lengyel határtól.³ A történetek mély benyomást tettek Kázmérra; megfogadta, hogy többé nem ragad fegyvert keresztény ország ellen.

Mátyás király boldog volt, hogy jóra fordultak az események, és hamisan büszkélkedett a pápának, királyoknak és fejedelmeknek küldött levelekben, hogy legyőzte a 15 ezres lengyel hadsereget, nagy zsákmányt foglalt le: ékszereket és drága edényeket, és szégyenletesen elkergette a lengyeleket Magyarország határából; győzelmi dicsfénybe állította magát.⁴

Kázmér herceget nevelője, Długosz János és orvosai gyakran figyelmeztették, hogy hagyjon fel túlzott vezeklésével s kímélje egészségét az ország érdekében. Orvosainak véleménye szerint, ha felhagy a vezekléssel s megszegegi tisztasági fogadalmát, életben maradt volna. De Kázmér herceg fiatalon, 24 éves korában, a nagy szentek életéhez méltóan tökéletes lelki felkészültséggel, nem félelemmel, de örömmel szívében halt meg. Sok türelmet kívánó betegsége után 1483. március 4-én tért az égi hazába. Utolsó szavaival lelkét Krisztusnak ajánlotta. Holttestét Vilna mellett a grodnói Szent Szaniszló-tempomban temették el. A lengyel nemzet, ha nagy bajba jutott, gyakran kérte az ő közbenjárását. Ez történt 1518-ban is, amikor Zsigmond lengyel király egész seregével az oroszok kelepcéjébe került. A legenda szerint Kázmér herceg, sírjából kikelve, hófehér ruhában állt ekkor a lengyel hadak élére, és kivezette őket a teljes megsemmisüléssel fenyegető bajból. XI. Leó pápa 1529-ben a szentek sorába iktatta életírói, Zachariás Ferrerius gardiai püspök és Świeciski Gergely vilnai kanonok írásai alapján.⁵

Tisztelete rohamosan terjedt, főleg Lengyelországban és Belgiumban, de nálunk, Magyarországon is. A lengyel nép⁶ a tisztaság patrónusát, a török és orosz ellenség és a pestisjárvány elleni hathatósan segítő pártfogót tisztelte benne mindenkor.

³ Jan Długosz, *Historiae Polonicae*, s. 560.

⁴ Tamze, s. 564 (pod r. 1472)

⁵ *Vita S. Casimiri auctore Zacharia Ferrerio Ep. Gardiensi, Muntio Apostolico* négy fejezetben mondja el Szent Kázmér történetét. A vele kapcsolatos csodákat öt fejezetben meséli el *Miracula S. Casimiri auctore Gregorio Sueicio*.

⁶ Vilnában, Kaunasban, Rozanában, ahol az oroszok ellen megsegítette a lengyeleket, neki ajánlott templomok voltak.